

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

SCB:s regionala statistik i ett fyrtyoårsperspektiv

2006:1

I serien Bakgrundsfakta presenteras bakgrundsmaterial till den statistik som SCB producerar inom området regional- och miljöstatistik. Det kan röra sig om produktbeskrivningar, metodredovisningar samt olika sammanställningar av statistik som kan ge en överblick och underlätta användandet av statistiken.

Utgivna publikationer från 2005 i serien Bakgrundsfakta till regional- och miljöstatistik

2005:1 Regional ekonomisk tillväxt – förutsättningar, indikatorer och mått

Ovannämnda rapporter, liksom övriga SCB-publikationer, kan beställas från:
Statistiska centralbyrån, SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO,
telefon 019-17 68 00 eller fax 019-17 64 44.

Du kan också köpa SCB:s publikationer i **Statistikbutiken**:
Karlavägen 100, Stockholm

Bakgrundsfakta

SCB:s regionala statistik i ett fyrtyoårsperspektiv

Regional- och miljöstatistik 2006:1

**Statistiska centralbyrån
2006**

Background Facts

Regional and Environment Statistics 2006:1

Forty years of regional statistics from Statistics Sweden

Statistics Sweden
2006

Tidigare publicering Se omslagets insida
Previous publication Listed at the inside of the cover

Producent SCB, avdelningen för regioner och miljö
Producer Statistics Sweden, Regions and environment department

Förfrågningar Gunnar Hedin, tfn + 46 19 17 62 65
Inquiries gunnar.hedin@scb.se

© 2006 Statistiska centralbyrån

Enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är det förbjudet att helt eller delvis mångfaldiga innehållet i denna publikation utan medgivande från Statistiska centralbyrån.

Any reproduction of the contents of this publication without prior permission from Statistics Sweden is prohibited by the Act of Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729).

Om du citerar ur denna publikation, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, Bakgrundsfakta, *SCB:s regionala statistik i ett fyrtioårsperspektiv*.

When quoting material from this publication, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, Background Facts, *Forty years of regional statistics from Statistics Sweden*.

ISSN 1653-9788
ISBN 91-618-1342-7
ISBN 978-91-618-1342-1

URN:NBN:SE:SCB-2006-X102ST0601_pdf

Printed in Sweden
SCB-tryck, Örebro 2006:11

Förord

SCB:s statistikpaket för kommunal och regional planering består idag av 16 olika produkter med ett brett ämnesinnehåll. De består av skräddarsydda tabeller anpassade främst till kommunala behov. Utvecklingen går mot databaslösningar men skräddarsydda tabeller kommer även fortsättningsvis att efterfrågas. Det är nästan fyrtio år sedan paketen började utvecklas och fortfarande tillkommer det nya paket. Det första paketet var DEMOPAK som baserades på 1967 års befolkningsstatistik och det senaste är AMPAK-Lönesummor, som erbjuds under hösten 2006.

Syftet med föreliggande bakgrundsfakta är att ge en bild av hur och när paketen tillkommit och en tidsbild av samhällets förutsättningar att producera regional statistik och de förändringar som skett i den allmänna synen på den regionala statistiken.

Författaren till föreliggande sammanställning, Gunnar Hedin, har arbetat med regional statistik sedan 1970 och från 1994 med Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik. Han var även med och startade SCB:s regionala nätverk. Birgitta Bergman, Åke Bruhn, Ewa Eriksson, Marie Haldorson, Sten-Åke Hallén, Britt-Marie Johansson, Bo Justusson, Kersti Leary och Marita Rydstedt har lämnat värdefulla synpunkter sammanställningen.

Statistiska centralbyrån i oktober 2006

Inger Eklund

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning.....	7
1 Velfärdsbygget krävde större kommuner.....	9
2 Den regionala statistikens förutsättningar	10
Datortekniken började användas på 1960-talet	10
Folk- och bostadsräkningar (FoB)	10
3 De första statistikpaketen	12
Nyckelkodssystemet – gör det möjligt att knyta statistik till fritt valda geografiska områden i en kommun	13
4 Utvecklingstrender och förändringar i statistikpaketen	14
Utvecklingen under 1970-talet.....	14
Statistikpaketen	15
Utvecklingen under 1980-talet.....	15
Utvecklingen under 1990-talet.....	17
Utvecklingen under 2000-talet.....	19
5 Regional statistik för speciella målgrupper	21
6 Aktuella regionala frågeställningar.....	22
7 Några reflexioner inför nästa årtionde	24

Sammanfattning

SCB har i snart fyrtio år utvecklat statistikpaket för regional och kommunal planering. Den tekniska utvecklingen gav SCB möjlighet att under senare delen av 1960-talet utveckla datorbaserade system för redovisning av statistik för delar av kommuner. De välfärdsreformer som genomfördes under femtio- och sextiotalen krävde större befolkningsunderlag än tidigare. 1952 påbörjades en process med kommunsammanslagningar som avslutades 1974. Antalet kommuner minskade perioden från ca 2 500 till 277. Sammanslagningarna av kommuner ökade behovet av detaljerad och årligt återkommande statistik för kommuner och för delar av kommuner.

Den statistik på kommun- och länsnivå som fanns tillgänglig på 1950-talet var främst årlig befolkningsstatistik samt vart tionde år folkräkningar och bostadsräkningar. På 1960-talet samordnades folk- och bostadsräkningarna i tiden och de genomfördes med femårsintervall. I samband med 1965 års Folk- och bostadsräkning fick SCB ansvar för räkningen och datorteknik användes för första gången i dessa sammanhang. Därigenom kunde man redovisa statistiken mer detaljerat både regionalt och innehållsmässigt. Det stora genombrottet för den regionala statistiken kom när dåvarande Riksskatteverket 1967 digitaliserade befolknings- och inkomstregistren och gjorde dem tillgängliga för datorbearbetningar. Även dåvarande Lantmäteriverket datoriserade sin fastighetshantering tidigt. Med dessa register som grund hade SCB de byggstenar, som behövdes för att skapa ett system för redovisning av statistik för kommuner och för delar av kommuner.

För att kunna skapa ett statistikpaket för befolkningsstatistik saknades dock ett datorbaserat befolkningsregister vid SCB, som täckte hela den svenska befolkningen. Ett sådant register över totalbefolkningen (RTB) byggdes upp vid dåvarande Registercentralen vid SCB. För att kunna redovisa statistik på delområden konstruerades det s.k. Nyckelkods-systemet (NYKO). Finansieringen av de båda registren skedde via SCB:s uppdragsverksamhet.

De första statistikpaketen redovisade befolknings- och inkomststatistik baserade på uppgifter från 1967. Paketen erhöll namnen DEMOPAK och INKOPAK. Under 1970-talet blev intresset för den regionala och kommunala statistiken allt större. Detta fick även avtryck i SCB:s organisation. Ett Regionalstatistiskt råd instiftades och ett Regionalstatistiskt kansli bildades. Även på enhetsnivå etablerades ett organiserat samarbete med regionala företrädare. De statistikpaket som kom fram under 1970-talet var AVIPAK, TAXOPAK, BILPAK och Områdesbeskrivningar. SCB lanserade på uppdragsbasis även en regionalstatistiskt databas (RSDB).

Under 1980-talet minskade intresset för statistik på länsnivån, medan det var oförändrat stort bland kommunerna. En statlig utredning (Fobaltutredningen) presenterade förslag till en registerFoB. Trots att utredningen fick stark kritik beslöt riksdagen om införandet av en årlig sysselsättningsstatistik och ett utbildningsregister. SCB introducerade även en delområdesstatistisk databas (DSDB) i början av årtiondet. De nya statistikpaket som lanserades var Arbetssökandestatistik för delområden, Statistikunderlag

för befolkningsprognoser, Ohälsodata, FASTPAK, SYSSPAK och Kommunfakta.

1990-talet var ett mindre framgångsrikt årtionde för den regionala statistiken. FoB 90 fick stora problem med kvaliteten i storstadsområdena på grund av att vissa politiska grupper rekommenderade befolkningen att inte fylla i FoB-blanketterna. Den politiska polariseringen kring Folk- och bostadsräkningarna ledde sedan till att det inte genomfördes någon FoB varken 1995 och 2000. Den svaga ekonomiska utvecklingen under 1990-talet medförde att många kommuner krympte sina organisationer, vilket även drabbade statistikfunktionerna. Även inom SCB försvagades den regionala statistiken. REK lades ner och enhetens olika funktioner spreds ut på flera olika enheter. Den tekniska utvecklingen medförde dock att SCB kunde utveckla sina produktionsmetoder genom PC- och Internet-teknik. PC-AXIS introducerades i samband med FoB 90. RSDB anpassades till SQL-serverteknik och omvandlades till en internetanpassad statistikdatabas med namnet Sveriges statistiska databaser (SSD). De nya statistikpaket som introducerades under decenniet var GISPAK och AMPAK som var en utveckling av SYSSPAK. SCB fick uppdraget att bygga upp ett regionalt analys och prognosystem (rAps-systemet) för länsplaneringen.

Intresset för den regionala statistiken ökade något under slutet av 90-talet och denna trend har stått sig under 00-talet. Anledningen var bl.a. de stora infrastruktursatsningar som gjordes i Mälardalen och Öresundsregionen samt EU:s lissabonstrategi. 2003 publicerade SCB för första gången yrkesstatistik från det nya yrkesregistret. Gränsregional statistik etablerades för Öresundsregionen samt för delar av Västra Götalands län och Østfolds fylke i Norge. Nordiska ministerrådet bekostade två pendlingsundersökningar med namnet Nordisk pendlingskarta. Även i SCB:s organisation har den regionala dimensionen förstärkts genom att Regionalstatistiska rådet omformats till ett Programråd för regional statistik och att det skapats en avdelning för Regioner och miljö. Riksdagen beslutade om att ett lägenhetsregister ska byggas upp. Ännu återstår dock ett riksdagsbeslut om folkbokföring på lägenhet för att ett fullständigt bostads- och hushållsregister ska kunna etableras. De statistikpaket som hittills etablerades under decenniet var BOSTADSPAK, AMPAK-Lönesummor, Nya Kommunfakta och ett nytt INKOPAK.

Inför 10-talet står den regionala statistiken stark men fortfarande saknas det främst regional statistik inom den ekonomisk statistiken och miljöstatistiken.

1 Välfärdsbygget krävde större kommuner

SCB har under snart fyrtio år utvecklat statistikpaket för kommunal och regional planering. Det har hänt mycket på vägen fram till dagens imponerande utbud av regional statistik från SCB. Syftet med denna enkla historik är att ge en bild av hur den regionala statistiken vuxit fram. Fokus har framför allt lagts på de s.k. statistikpaketen för regional och kommunal planering. Även viss annan regional statistik redovisas. Följande personer har kommit med värdefulla synpunkter: Birgitta Bergman, Åke Bruhn, Ewa Eriksson, Marie Haldorson, Sten-Åke Hallén, Britt-Marie Johansson, Bo Justusson, Kersti Leary och Marita Rydstedt.

I början av 1950-talet fanns det ca 2 500 kommuner i Sverige med en genomsnittsstorlek på 3 000 invånare jämfört med dagens 290 kommuner med i genomsnitt 30 000 invånare. Kommunerna ansågs vara för små för att kunna utgöra basen för de välfärdsreformer som planerades. I början av 1950-talet inleddes därför en kommunreform som innebar att kommuner slogs samman och nya större kommuner bildades. Oftast var det omgivande landsbygdskommuner som inkorporerades med en stad eller en köping. På 1960-talet ansåg statsmakterna att förändringen gick för långsamt. Anledningen var bl.a. att skolreformer och miljonprogrammets byggnation krävde betydligt större lokala administrativa enheter än de många små kommunerna. För att skapa t.ex. en fungerande grundskola krävdes ett befolkningsunderlag på drygt 7 000 invånare.

På 1960-talet försökte myndigheterna därför öka takten i sammanslagningarna genom att bilda s.k. kommunblock. Ett kommunblock bestod av ett antal kommuner som skulle arbeta tillsammans och så småningom utgöra en gemensam kommun. År 1971 slogs ett stort antal kommuner ihop. Antalet minskade då från 848 till 464 kommuner. Kommunreformen som inleddes 1952 avslutades 1974 med att resterande sammanslagningar av kommuner gjordes. Antalet kommuner uppgick efter denna reform till 277, vilket är det lägsta antal som vi har haft i Sverige. Därefter har det gjorts ett antal justeringar, vilket har medfört att det 2006 finns totalt 290 kommuner.

I den lilla kommunen fanns en stor lokal kunskap om rådande förhållanden. De förtroendevalda fick själva ansvara för många av de funktioner som efter kommunreformen kom att skötas av tjänstemän. De nya storkommunerna blev svårare att överblicka, vilket ställde nya krav på statistiken. När kommunerna blev större ökade behovet av att få statistiken nedbruten på mindre områden än kommuner. Det fanns även önskemål om att få tillgång till statistik från folk- respektive bostadsräkningar oftare än vart tionde år.

2 Den regionala statistikens förutsättningar

De stora gemensamma resurser som satsades i Sverige under efterkrigstiden innebar att utredningsresurser tillfördes både stat och kommuner. Under den senare delen av 1960-talet byggde staten bl.a. upp en regionalpolitik och länsplanering. Regionala planeringsförbund inom vissa lands-
ting bildades och i Stockholms stad inrättades Generalplaneberedningen för omdaningen av Stockholms innerstad. Den ökade aktiviteten inom kommuner och regionala organ ställde allt större krav på de statistiska underlagen. De statistikällor som man hade tillgång till var främst årlig befolkningsstatistik på kommun- och församlingsnivå samt omfattande redovisning från folk- respektive bostadsräkningar vart tionde år.

Datortekniken började användas på 1960-talet

Under 1960- och 1970-talen centraliserades flera statistikgrenar till SCB från andra myndigheter bl.a. folk- och bostadsräkningarna. Den nya datortekniken slog igenom under mitten av 1960-talet och fick konsekvenser för statistiken. I den samordnade folk- och bostadsräkningen 1960 användes statistikmaskiner för att bearbeta statistiken. I samband med FoB 65 användes datorer för första gången. Den nya tekniken innebar exempelvis att det blev enklare än tidigare att aggregera individdata till olika typer av områdesindelningar. Innehållet i redovisningarna blev därmed betydligt mer omfattande och komplext. Folk- och bostadsräkningen 1970 innehöll statistik om befolkning, sysselsättning, pendling, hushåll, bostäder, yrke och utbildning¹. Insamlingen av data till räkningarna skedde via blanketter som sändes ut till samtliga hushåll och fastighetsägare. I anslutning till räkningarna 1960 och 1965 fanns särskilda tabellprogram på delområdesnivå för större kommuner.

Folk- och bostadsräkningar (FoB)

Sverige har haft folkräkningar sedan 1700-talet och bostadsräkningar sedan 1800-talet. Man kan säga att dessa räkningar var de första statistikpaketen. Ända till och med 1990 var räkningarna en viktig datakälla för den lokala och regionala nivån. Före 1960 genomfördes räkningarna oberoende av varandra ungefär vart tionde år. SCB ansvarade för folkräkningarna och Bostadsstyrelsen för bostadsräkningarna. Från och med 1960 minskades intervallet mellan räkningarna till fem år och de samordnades i tiden. Från och med 1965 fick SCB hela ansvaret för räkningarna och de fick namnet Folk- och bostadsräkning (FoB). Folk- och bostadsräkningar genomförs på rekommendation av FN regelbundet vart tionde år i nästan alla länder i världen. Dessa "Population and Housing Censuses" ligger till underlag för en stor del av den internationella sociala statistiken.

¹ 1960 och 1970.

I Folk- och bostadsräkningarna fanns viktiga delar av de statistiska underlag som kommunerna behövde för sin planerings- och utredningsverksamhet. Ett problem med räkningarna var att statistiken kom sent och med femårsintervall. Dessutom var det en omständligt och dyrt att distribuera och samla in många miljoner hushållsblanketter och ett stort antal blanketter till fastighetsägarna. I en traditionell FoB var nämligen stat, kommun och allmänhet involverade i statistikprocessen. Därför fanns det tidigt tankar om att skapa statistikregister med FoB-innehåll baserade på administrativt uppbyggda register. Utifrån dessa register skulle man därefter kunna skapa statistikregister och statistikpaket med de ämnesområden som ingår i en folk- och bostadsräkning.

3 De första statistikpaketen

Dåvarande Riksskatteverket datoriserade folkbokföring och skatteredovisning 1967, vilket innebar att befolknings- och inkomstregistren blev tillgängliga i elektronisk form för SCB. Det upprättades även ett datoriserat fastighetsregister vid Lantmäteriverket. Inom SCB fanns ett intresse från den dåvarande Registercentralen att med hjälp av datorteknik bygga upp en uppdragsfinansierad registerbaserad statistik, med redovisning av olika ämnesområden för fritt valda delar av kommuner och på kommunnivå. Det var i den miljön som de första statistikpaketen såg dagens ljus. De första statistikpaket som utvecklades var DEMOPAK och INKOPAK. De första resultaten kom under de sista åren under 1960-talet. Statistiken var årlig och redovisningen skedde både på kommunnivå och för delområden av kommuner. För att kunna redovisa befolknings- och inkomststatistik på detta sätt måste det finnas datoriserade register inom följande områden:

- befolkning
- inkomster
- fastigheter

Dessutom måste det finnas ett datorbaserat system för att hantera kommunernas delområdesindelningar.

SCB saknade vid denna tid ett befolkningsregister som helt byggde på datoriserade rutiner. Detta trots att dåvarande Riksskatteverket hade datoriserat folkbokföringen. Därför utvecklades inom dåvarande Registercentralen vid Utredningsinstitutet ett datoriserat register över totalbefolkningen (RTB), vilket under en tid kom att användas vid sidan av den officiella befolkningsstatistiken vid SCB. Ett inkomst- och förmögenhetsregister (IoF) hade vid den här tiden skapats på SCB och kunde användas som underlag för INKOPAK. Även ett datoriserat fastighetsregister fanns tillgängligt. Kvar återstod att skapa ett system som kunde hantera kommunernas områdesindelningar. Även detta system utvecklades inom Registercentralen och fick namnet Nyckelkodsystemet (NYKO).

Syftet med DEMOPAK var att skapa ett tabellpaket, baserat på demografiska data med redovisning på läns-, kommun- och delområdesnivå och som var utformat för att passa kommunal och regional planering. DEMOPAK kom under några år att konkurrera med SCB:s officiella befolkningsstatistik. Från och med 1972 kom delar av kommunredovisningen i DEMOPAK att ingå i den officiella befolkningsstatistiken. Statistikpaketen blev därmed en etablerad redovisningsform inom SCB. DEMOPAK var och är fortfarande det mest beställda statistikpaketet. DEMOPAK döptes om till BEFPAK-Folkmängd från och med 1997 års redovisning.

INKOPAK kallades det statistikpaket som redovisade statistik om befolkningens inkomster. Det baseras på SCB:s Inkomst och förmögenhetsregister (IoF), vilket byggde på data från dåvarande Riksskatteverket och RTB. Syftet med INKOPAK var att ge en bild av inkomstfördelningen i bl.a. bostadsområden.

Nyckelkodssystemet – gör det möjligt att knyta statistik till fritt valda geografiska områden i en kommun

Kommunreformen innebar som nämnts tidigare att kommunerna blev större. Därigenom fanns ett behov av att få tillgång till statistik för olika typer av geografiska områden som var relevanta för den kommunala verksamheten, som t.ex. upptagningsområden för olika skolformer, socialdistrikt och prognosområden. Församlingsindelningen fanns fortfarande kvar, men den passade oftast inte in i de geografiska indelningar som var relevanta för kommunerna.

Den metod som skapades för att knyta ihop statistiken med geografin bygger på att befolkningen är folkbokförd på en fastighet och att fastigheterna finns uppritade på kartor. Kommunernas arbete med att upprätta ett nyckelkodregister (NYKO) består av att på en karta rita upp sina områden och ge varje område en unik sifferbeteckning (nyckelkod). Därefter kan de genom att identifiera de fastigheter som ingår i varje område skapa en fastighetsförteckning som innehåller fastighetsbeteckning med tillhörande delområdeskod². Denna förteckning sänds därefter till SCB, som använder den för att upprätta ett nyckelkodregister. Via en samkörning av fastighetsbeteckningarna i RTB och NYKO förs delområdeskoderna över från NYKO till RTB. Därefter är det möjligt att summera befolkningen per delområde.

Antalet delområden varierar stort mellan kommuner. I en liten kommun med exempelvis sex områden räcker det med att löpnumrera områdena. I en stor kommun kan områdena vara så många att man vill hålla ordning på dem genom att skapa en nyckelkod som är hierarkiskt uppbyggd. I en sådan områdesindelning kan man utgå från kommundelar. Varje kommundel delas därefter kanske upp i tätorter och glesbygd. De stora tätorterna kan exempelvis delas in i stadsdelar, som i sin tur kan delas in i kvarter. Utanför de stora tätorterna byggs ofta områdena upp kring landsförsamlingar och mindre tätorter. Antalet delområden i kommunerna varierar mellan några få delområden till ca 6 000. Nästan alla kommuner har för närvarande en aktuell nyckelkodindelning. Det finns för närvarande 87 000 delområden i landet.

² Nyckelkod och delområdeskod är två benämningar av samma sak.

4 Utvecklingstrender och förändringar i statistikpaketen

Under 1970-talet ökade intresset för delområdesstatistik från DEMOPAK och INKOPAK och i samband med FoB 70 utvecklades ett särskilt tabellprogram på uppdragsbasis för delområdena det s.k. Kommunprogrammet vid FoB 70. Liknande tabellprogram hade framställts i samband med 1960 och 1965 års räkningar. De riktade sig främst till större städer medan 1970 års kommunprogram riktade sig till alla kommuner.

DEMOPAK, INKOPAK och redovisningen från FoB var de grundläggande tabellpaketen för kommunal och regional planering. Vid sidan av dessa tabellpaket utvecklades en hel rad nya paket, vilka oftast initierades av SCB men ibland av SCB:s kunder.

Utvecklingen under 1970-talet

Under 1970-talet utvecklades samarbetet mellan SCB, kommuner och regionala organ. Ett Regionalstatistiskt råd och ett Regionalstatistiskt kansli (REK) upprättades vid SCB. I det Regionalstatistiska rådet ingick representanter för kommuner, länsstyrelser, myndigheter, forskningsinstitutioner och SCB. Förutom att vara kansli åt rådet hade REK även andra åtaganden. Några av dessa var produktion och utveckling av statistikpaketen, ansvar för Nyckelkodregistret. Kansliet ansvarade även för delområdesredovisningen av folk- och bostadsräkningarna det s.k. Kommunernas program. REK hade även ett ansvar för utvecklingen av SCB:s Regionalstatistiska databas (RSDB)³, som började utvecklas 1973. Den första versionen av RSDB kom i drift redan 1976.

I REK:s arbetsuppgifter ingick även informationsverksamhet i form av publikationen Regionala indelningar och tidskriften REKO samt kursverksamhet. Kansliet upprättade och underhöll ett kontaktpersonregister avseende statistikansvariga i kommuner, länsstyrelser och landsting. I samarbete med Föreningen för Kommunal Statistik och Planering (KSP) bildades arbetsgrupper mellan SCB och kommunerna, t.ex. FoB-gruppen för FoB-frågor, SOCIAP-gruppen för sociala frågor, STABO-gruppen för bostadsfrågor och Prognosgruppen för prognosfrågor.

Statistikredovisningen vid SCB skedde under årtiondet via pappersmedia. Det papper som användes var i större format än A4 och var blå-vitrandigt. Det trycktes på löpande bana i ett original och fyra kopior. Tabellerna var många och otympliga i format, som krävde särskilda pärmar när de skulle förvaras. I samband med FoB 75 kunde tabellerna distribueras i A4 format genom en specialutrustad Rank Xerox-kopiator, som kunde hantera tabeller på löpande bana. För att få ned formatet till A4 måste tabellrubriker redovisas för sig. De tejpades fast på kopiatoren, som kopierade ihop tabellerna med tabellhuvudet. Några år senare ersattes denna opraktiska lösning med en printertyp som använde sig av lösa A4 papper.

³ En föregångare till Sveriges statistiska databaser (SSD).

I samband med FoB 75 kunde SCB i samarbete med Centralnämnden för fastighetsdata (CFD) för första gången erbjuda FoB-redovisning i form av rut- och prickkartor på kommunnivå.

Statistikpaketen

Under 1970-talet utvecklades fyra nya statistikpaket, nämligen AVIPAK, TAXOPAK, BILPAK och Områdesbeskrivningar. Alla finns fortfarande kvar.

AVIPAK är ett statistikpaket baserat på aviseringar till folkbokföringen. I AVIPAK redovisas förändringsdata i form av bl.a. födda, döda, flyttningar och civilståndsändringar. DEMOPAK och AVIPAK blev två viktiga statistikpaket för främst kommunala planerare. År 1998 erhöll AVIPAK namnet BEFPAK-Befolkningsförändringar.

TAXOPAK baseras på SCB:s register över taxeringar (SCBTB). Paketet redovisar taxeringsstatistik för den mantalsskrivna befolkningen. Statistikpaketet används framför allt för beräkningar av kommunernas skatteinkomster. Det redovisas ej för delområden.

BILPAK redovisar uppgifter om bilar och bilägare. Uppgifterna i paketet hämtas från Vägverkets bilregister och från RTB. BILPAK användes ofta som underlag för dimensionering av parkeringsytor och i kommunernas trafikplanering.

Områdesbeskrivningar är ett litet statistikpaket som områdesvis kombinerar statistik från DEMOPAK och AVIPAK. Paketet heter numera BEFPAK-Områdesbeskrivningar.

Utvecklingen under 1980-talet

Under 1980-talet började länsplaneringen byta fokus från planering till mer projektnriktat arbete, vilket medförde att intresset för regional statistik blev svagare. Kommunerna hade dock fortfarande ett stort intresse för statistikfrågor. Exempelvis ledde utvecklingen inom barn- och äldreomsorgen i kommunerna till ett ökat intresse inom socialförvaltningarna att få medverka i samhällsplaneringen.

SCB utvecklade i början av decenniet en delområdesstatistisk databas (DSDB) som sattes i drift 1982. DSDB var knuten till några stora statistikpaket. Den var främst en statistikdatabas för kommuner. Den finansierades via uppdrag. Kommunerna kunde nå både RSDB och DSDB i SCB:s stordator via uppdragt modem och en TTY-terminal⁴.

I början av årtiondet tillsatte regeringen en utredning, den s.k. Fobalt-utredningen, som fick i uppdrag att föreslå alternativ till traditionella Folk- och bostadsräkningar. Den kom med en rapport i januari 1983. Utredningen föreslog att flera nya register skulle upprättas. Detta förslag mötte dock hård kritik. 1985 års Folk- och bostadsräkning fick därmed en traditionell lösning. Riksdagen antog dock Fobaltutredningens förslag om ett sysselsättnings- och pendlingsregister samt ett utbildningsregister. Det nya sysselsättningsregistret (ÅRSYS)⁵ blev färdigt i samband med FoB 85 och stati-

⁴ Ett slags skrivmaskinterminal.

⁵ Årlig regional sysselsättningsstatistik.

stiken integrerades i FoB 85. Utbildningsregistret utvecklades under andra halvan av 1980-talet. Det blev fullständigt i och med insamlingen av utbildningsuppgifter i FoB 90.

Statistikpaketen

Fem nya statistikpaket tog form under 1980-talet. Två av dessa var inriktade mot arbetsmarknaden, ett mot fastigheter, ett mot ohälsa och ett var ett statistikpaket för prognosunderlag. Ytterligare ett statistikpaket utvecklades tillsammans med Räddningsverket för skyddrumsplanering (SKYDDSPAK). Paketet lades ner på grund av hotbilden för Sverige förändrades i samband med de förändringar som skedde i östeuropa kring 1990.

Arbetssökandestatistik för delområden hämtar uppgifter om arbetslösa och personer i åtgärder från AMS. Uppgifterna från AMS samkörs med RTB och Nyckelkodssystemet. Statistiken produceras för månaderna mars och oktober. Det är i huvudsak delområdesredovisningen som är den intressanta områdesnivån för paketet, eftersom arbetslöshetssiffror på kommunnivå redovisas månadsvis av AMS. Statistikpaketet tillkom på begäran från några av landets största kommuner.

Statistikunderlag till befolkningsprognoser utvecklades utifrån några tabeller från AVIPAK för att ge underlag till de prognosprogram som bl.a. dåvarande Kommundata konstruerade. Statistikpaketet har i omgångar utvecklats i samarbete med KSP:s prognosgrupp. I den senaste versionen är statistikpaketet uppdelat i två olika delar. Den ena delen kallas PROPAK-Befolkningsprognosunderlag, och en kompletterande del kallas TYKOPAK-Underlag för delområdesprognoser.

Ohälsodata är ett litet statistikpaket som redovisar bl.a. sjukdagar fördelade efter variabler från RTB. Uppgifterna hämtas från RTB och dåvarande Riksförsäkringsverket.

FASTPAK är ett statistikpaket som redovisar uppgifter om fastigheter och byggnader. Statistiken bygger på uppgifter från fastighetstaxeringsregistret.

SYSSPAK utvecklades för att vara en årlig totalräknad sysselsättningsstatistik. Tidigare var det bara folk- och bostadsräkningarna som kunde redovisa sysselsättningsstatistik på kommunnivå. I anslutning till FoB 85 producerades den första versionen. SYSSPAK byggde på SCB:s Årliga sysselsättningsregister (ÅRSYS) som i sin tur hämtade uppgifter från bl.a. RTB, Centrala företags- och arbetsställeregistret (CFAR) och Kontrolluppgifter från arbetsgivare (KU). För att kunna diskutera frågor kring SYSSPAK och ÅRSYS bildades KOMPASS-gruppen⁶ med representanter från SCB och KSP.

Kommunfakta

Kommunfakta utvecklades för att ge en allmän bild av en kommun på fyra sidor. Innehållet baseras på statistik från andra statistikpaket. Kommunfakta används framför allt till att ge allmänheten en bild av kommunens struktur.

⁶ KOMPASS står för Kommunal påverkan på sysselsättningsstatistiken.

Utvecklingen under 1990-talet

1990-talet var på flera sätt ett besvärligt årtionde för den regionala statistiken. En aktiv presskampanj mot FoB 90 resulterade i att kvaliteten i hushållsstatistiken i FoB 90 blev dålig, framför allt i storstadsområdena. I riksdagsbehandlingen inför en FoB 95 kunde riksdagen inte enas om en fortsatt utbyggnad av en register-FoB utifrån ett hushålls- och lägenhetsregister. Något beslut kunde inte heller tas inför en FoB 2000. Detta var anledningen till att folk- och bostadsräkningar inte genomfördes i Sverige 1995 och 2000. Konsekvensen av detta blev att Sverige fortfarande saknar aktuell regional statistik om bostäder och hushåll.

Inom länsstyrelserna fortsatte intresset för den regionala statistiken att vara svalt. Även inom många kommuner avtog intresset för den regionala statistiken. Som bl.a. en följd av den regionala statistikens svagare ställning lades det Regionalstatistiska kansliet vid SCB ner. Ämnesenheterna tog över ansvaret för de statistikpaket som ingick i deras ämnesområde. Enheten för regional planering och naturresurser tog över kanslifunktionen till Regionalstatistiska rådet. Enheten för Regional uppdragsverksamhet fick ansvar för produktion av de flesta statistikpaket och för Nyckelkodregistret. Den fick även ansvara för de statistikpaket som inte kunde knytas till någon ämnesenhet. Ett lösligt regionalt nätverk byggdes upp inom SCB. Det behandlade gemensamma regionala frågor och tog initiativ till att återuppta de grundkurser som riktade sig till nya kontaktpersoner i kommuner, länsstyrelser och landsting.

Det fanns även ekonomiska skäl till att statistiken fick en svagare ställning. Recessionen 1991-1993 minskade antalet jobb med 600 000, vilket påverkade kommunernas och statens finanser negativt. I många kommuner försämrades kompetensen på statistiksidan. Trots detta beställde kommunerna statistik från statistikpaketen i ungefär samma utsträckning som tidigare. Även inom länsförvaltningarna fortsatte statistikkompetensen att minska.

Trots den negativa utvecklingen under 1990-talet, bidrog SCB på flera sätt till att föra utvecklingen framåt:

- I samband med arbetet med FoB90 byggde SCB upp ett PC-baserat statistikprogram för att hantera FoB-statistik. Programmet kallades PC-AXIS och kom i drift 1991. Programmet används nu av statistikbyråer i många länder. I FoB 90 användes PC-teknik för både lokal granskning av FoB-material och för att hämta hem FoB-statistik från SCB via den nya programvaran för RSDB.
- För att förbättra den regionala nivåns möjligheter till analys och prognoser fick SCB tillsammans med ett norskt företag (SINTEF) i uppdrag av NUTEK att utveckla ett regionalt analys- och prognosystem (rAps), som bl.a. innehåller en statistikfunktion som omfattar delar av den statistik som finns i statistikpaketen.
- SCB utvecklade metoder för att beräkna bruttoregionprodukter (BRP) för län och för kommuner.
- SCB utvecklade en geografidatabas baserad på lägst fastighetsnivå.
- SCB utvecklade i samarbete med dåvarande Expertgruppen för regional utveckling (ERU) en modell för att definiera Lokala arbetsmarknader (LA) utifrån pendlingsstatistik från RAMS.

- SCB fick även anslag för att bygga upp ett yrkesregister. De första resultaten från yrkesregistret kom **dock först** 2003 och avsåg situationen år 2001.
- SCB fick i uppdrag att tillsammans med Danmarks statistik bygga upp ett system för att mäta arbetspendling mellan Skåne och Själland. Anledningen var att man från Öresundsregionens sida önskade mäta förhållanden före och efter det att Öresundsbron tagits i bruk.

PC-tekniken slog igenom i produktionsprocessen i början av årtiondet. Något senare togs Internet i bruk. Under senare delen av årtiondet förbättrades övergången från stordator till client/serverteknik. Redan 1995-1996 skedde en omläggning av RSDB från stordator- till client/serverteknik. Omläggningen medförde att SCB fick en statistikdatabas som kunde anslutas till Internet. I januari 1997 togs den nya statistikdatabasen i bruk under namnet Sveriges statistiska databaser (SSD). Genom PC-revolutionen levererade SCB allt mer statistiskt material på datamedia exempelvis i excel-format. Under 1990-talet var disketter det vanligaste datamediet för dessa leveranser.

GIS⁷-teknik slog igenom i statistikredovisningen. Avancerade GIS-program, som exempelvis MapInfo, blev allmänt tillgängliga. Detta ökade efterfrågan på koordinatsatt information. Med hjälp av MapInfo tog exempelvis SCB fram en rutkarta 1993, som redovisade befolkningstätheten i Sverige per km².

Sveriges inträde i EU påverkade inte den regionala statistiken i Sverige särskilt mycket eftersom det är främst i de nordiska länderna som det finns ett brett utbud på årlig regional och kommunal statistik. Dock har EU:s Lissabonstrategi för att utveckla ekonomierna inom EU ökat intresset för tillväxtproblematik på regional och kommunal nivå. Även EU:s strävan att stödja gränsregioner har påverkat den regionala statistiken. Effekterna av EU:s insatser fick dock effekt först under det kommande decenniet.

Statistikpaketen

Under 1990-talet utvecklades GISPAK och AMPAK. Det gjordes även förändringar i DEMOPAK, AVIPAK och Områdesbeskrivningar. Bl.a. bytte de namn till BEFPAK-Folkmängd, BEFPAK-Befolkningsförändringar och BEFPAK-Områdesbeskrivningar. Utanför statistikpaketen skapades inom högskolestatistiken ett antal detaljerade regionala tabeller riktade till universitet, högskolor och kommuner.

GISPAK är ett statistikunderlag med folkmängdsuppgifter för hantering i geografiska informationssystem (GIS). Statistikpaketet omfattar statistik om befolkningen fördelad efter åldersklasser med angivande av bl.a. koordinater.

AMPAK är ett arbetsmarknadsstatistiskt paket som ersatte SYSSPAK. AMPAK har betydligt bredare innehåll och är en utveckling av innehållet i sin föregångare. AMPAK består av två tabellpaket. AMPAK-kommun omfattar ca 40 tabeller på kommunnivå, och AMPAK-delområde består av 5 tabeller på delområdesnivå. AMPAK-kommun omfattar förutom traditionell sysselsättningsstatistik och pendling även arbetskraftsflöden, företags-

⁷ GIS står för Geografiska informationssystem.

tabeller, barnomsorgstabeller, tabeller redovisande sysselsatta efter födelse-land och utbildningstabeller. Dessutom finns 8 tidsserietabeller. AMPAK-delområde innehåller fortfarande i huvudsak renodlad sysselsättningsstatistik.

Högskolestatistik - regionala tabeller

Utanför statistikpaketen skapades inom högskolestatistiken ett regionalt tabellpaket som riktade sig till universitet, högskolor och kommuner. Tabellerna visar t.ex. studiemönster i en kommun, övergångsfrekvens från gymnasium till högskola, varifrån studenterna vid en högskola kommer, sysselsättning och boende efter examen.

Utvecklingen under 2000-talet

Tillväxtfrågorna stod i fokus de första åren på 2000-talet, vilket innebar ett ökat intresse för regional statistik. Det fanns ett intresse av att följa upp de infrastruktursatsningar som gjordes i Mälardalen och i Öresundsregionen under 1990-talets andra hälft. Det gjorde man bl.a. genom att studera på vilket sätt de olika satsningarna påverkade samspelet mellan berörda regioner. De gränsregionala frågorna aktualiserades i högre utsträckning än tidigare, bl.a. genom EU:s Interreg III-program.

DSDB togs ur drift i december 1999 i samband med att SCB:s stordator släcktes ned. Det dröjde dock flera år innan DSDB kunde ersättas av den nya Områdesstatistiska databasen (OSDB). Under mellanperioden användes flera olika lösningar, som dock inte fullt ut kunde ersätta DSDB:s möjligheter. I och med att OSDB har tagits i bruk har SCB och kommunerna fått tillgång till ett helt nytt och avancerat verktyg för statistikpaketen. Med hjälp av OSDB kan användarna själva välja att framställa statistik utifrån tre olika nivåer, beroende på de behov av regional statistik som finns i kommunerna. Den första nivån medger uttag av enkla färdiga standardtabeller. Den andra nivån medger möjlighet att skapa egna redovisningar utifrån fördefinierade tabeller (liknar SSD). Den tredje nivån möjliggör för användaren att fritt välja variabelkombinationer och värden och områdesindelningar. Kommuner som använder sig av nivå två och tre måste ha en statistikfunktion som kan överta sekretessansvaret från SCB för de tabeller som man själva framställer med hjälp av OSDB. Målet är att alla statistikpaket ska läggas in i OSDB. SCB har i sina anslagsäskanden försökt att få statistiken i statistikpaketen anslagsfinansierad men har ännu inte fått något gehör för detta.

De första officiella tabellerna från det nya Yrkesregistret publicerades 2003. Registret är som nämnts tidigare en del i uppbyggnaden av en registerbaserad FoB.

Våren 2006 fattades ett riksdagsbeslut om införandet av ett lägenhetsregister. Detta gör det möjligt för SCB att kunna redovisa aktuell bostadsstatistik på låg regional nivå.

En viktig fråga för den regionala statistiken är att få förbättrad anknytning mellan register och adresser som geografisk information. Via utvecklingsarbete hos Företagsdatabasen (FDB) kommer anknytningen mellan arbetsställe och adress att förbättras. Även det nya lägenhetsregistret kommer att kunna ge förbättrad adressinformation.

Organisatoriskt har en del förändringar genomförts vid SCB som berör den regionala statistiken. Regionalstatistiska rådet har övergått till att bli ett Programråd för regional statistik. Programrådet ska företräda statistikintressen på kommunal och regional nivå och ha en överblick över den kommunala och regionala nivåns statistikbehov. SCB fick en ny organisation från och med den 1 januari 2006. I denna har de regionala frågorna betonats. Huvudansvaret för den regionala statistikens utveckling vid SCB ligger i den nya organisationen på Avdelningen för regioner och miljö. Internt inom SCB finns två grupper som arbetar med regional statistik. REGSUS arbetar med regionala i ett avdelningsperspektiv. Det regionala nätverket, som tidigare var ett löst nätverk för intresserade av regionala frågor, har fått en fast struktur och ska nu fånga upp frågor på enhetsnivå.

Statistikpaketen

Under det första årtiondet på 2000-talet har BOSTADSPAK etablerats som ett statistikpaket. Vidare kommer minst ett statistikpaket ytterligare att utvecklas. Det kommer att redovisa lönesummor på kommunnivå och så småningom även för delområden. Diskussioner pågår även om att skapa ett särskilt statistikpaket som redovisar yrke.

BOSTADSPAK står för "Bostadsbeståndet och dess förändringar". Statistikpaketet bygger på uppgifter från FoB 90 som uppdateras med hjälp av årliga rapporter om förändringar såsom nybyggnader, ombyggnader, rivningar samt försäljning. Hänsyn har inte kunnat tas till omvandling av fritidshus till permanentbostad (eller det motsatta), vissa kontoriseringar av bostäder eller rivningar av småhus som ej rapporterats till SCB. Statistiken om det aktuella bostadsbeståndet redovisas för småhus och flerbostadshus. Statistiken redovisas inte för delområden av kommuner. Tabellpaketet kommer att utvecklas i samband med att SCB får tillgång till ett lägenhetsregister.

AMPAK-Lönesummor är ett kommande statistikpaket som bygger på Kontrolluppgiftsbaserad lönesummestatistik (LSUM). Statistikpaketet syftar till att beskriva en regions tillväxtutveckling, lönesummans flöden mellan kommuner, underlag för beräkning av kommunalt skatteunderlag samt beskrivning av sociala förhållanden i ett arbetsmarknadsperspektiv. Statistikpaketet kommer att erbjudas hösten 2006.

Kommunfakta utvecklades under 1990-talet bl.a. med en webbversion, och under 2000-talet har det fyrsidiga bladet kompletterats med ett blad innehållande mer detaljerad RAMS-statistik och ett blad med yrkesstatistik. Dessutom är det möjligt att beställa ett tilläggsblad med temat Barn och familj och ett med statistik om Miljö och energi. Kommunfakta finns på svenska, engelska och tyska.

5 Regional statistik för speciella målgrupper

Vid sidan av den ovan redovisade regionala basstatistiken finns ett antal statistikprodukter inom SCB som är inriktade mot speciella målgrupper:

- **Boendeprofiler** är en produkt som riktar sig till bostadsföretag. Statistiken redovisas för bostadsföretagets bostadsbestånd.
- **Lokalekonomisk analys (LEA)** riktar sig mot lokala utvecklingsgrupper av olika slag.
- **MarknadsProfiler** riktar sig främst mot företag med statistik för postnummer, rutor m.m.
- **Planeringsunderlag för vårdcentraler** är ett underlag för att fördela patientunderlaget på doktorer/distriktssköterskor.
- **Regionala konjunkturbarometrar** bygger på enkäter till företag. De speglar rådande konjunkturläge i regionen.
- **InfoServer Statistik**. Statistik för enstaka postnummer eller bostadsområden.

Mer information om regional statistik finns att läsa under specialingången "Regioner och kommuner" på SCB:s webbplats.

6 Aktuella regionala frågeställningar

I vår omvärld pågår olika aktiviteter som syftar till att stärka den regionala dimensionen. Detta arbete drivs av både EU och de nationella regeringarna. Nedan ges några exempel på sådana initiativ som berör Sverige:

- EU:s satsningar på regional utveckling har lyft fram ett ökat behov av regional statistik. Exempel på sådana satsningar är stöd till regioner som har en föråldrad näringslivsstruktur samt stöd till landsbygds- och skärgårdsutveckling. EU:s Lissabonstrategi för sysselsättning ökar trycket på att resultat ska uppnås. En annan utvecklingslinje inom EU är att stödja näringslivsutveckling i gränsregionala områden. Detta ställer särskilda krav på statistiken, då det krävs ett samarbete mellan de nationella statistikbyråerna för att kunna skapa en gemensam statistik för gränsområden.
- I Sverige är nu utgångspunkten för den ekonomiska utvecklingen att varje region utifrån sina förutsättningar ska utveckla sina ekonomiska fördelar. Ett verktyg i det arbetet är de regionalt sammanhållna tillväxtprogrammen. För att stärka den regionala dimensionen har regionala samverkansorgan i form av regionförbund bildats. Fortfarande har dock länsstyrelserna ansvar för bl.a. utveckling och tillväxt inom sina respektive regioner.
- Ansvarsutredningen, som ser över strukturen och fördelningen av uppgifter mellan stat, landsting och kommuner, kommer med sin rapport under 2007. Utredningens resultat antas få konsekvenser för den regionala statistiken på olika sätt.

En konsekvens av t.ex. starkare regioner är ett större intresse för regional statistik. Region Skåne har med hjälp av SCB etablerat en egen omfattande statistikdatabas med bl.a. redovisning på koordinatnivå för kartframställning. Denna databas är en konkurrent till OSDB och statistikpaketen, då den kan bryta ned statistiken på delar av kommuner. Inom två av Interreg-projekten, nämligen Öresund och Gränslöst samarbete (GSA)⁸, bygger man upp egna öppna databaser med hjälp av berörda nationella statistikbyråer i samarbete. Ett statistiskt samarbete mellan Sverige och Finland inom Interreg-projektet Nord har diskuterats i några år men har ännu inte kommit igång.

Ett annat projekt som visar på det ökade intresset för regional statistik är Nordisk pendlingskarta (NPK), som finansieras av Nordiska ministerrådet. Syftet med projektet är att belysa omfattningen av arbetspendling mellan kommuner i de fyra stora nordiska länderna. Den första räkningen baserades på pendlingsdata från 2001, och den andra genomförs under 2006 och baseras på data från 2004.

Ett problem för den gränsregionala statistiken är att den svenska regeringen ser den som ett regionalt ansvar. Den skall därför bekostas av regionerna själva. Exempelvis den danska regeringen ser den som ett nationellt intresse.

⁸ GSA omfattar kommuner i västra delen av Västra Götalandsregionen i Sverige och kommuner i Östfolds fylke i sydöstra Norge.

I samband med att den gränsregionala statistiken har utvecklats sätts även fokus på de svagheter som finns i de nationella statistiksystemen. Ett centralt problem härvidlag är att de personer som pendlar över riksgränsen inte syns i den nationella officiella statistiken. Både den förvärvsarbetande dag- och nattbefolkningen i dessa gränsregioner blir därigenom underskattade. I vissa gränsregioner, som i Öresundsregionen, delar av Västra Götaland, Värmland och Tornedalen, snedvrider detta den officiella statistiken avsevärt. Region Skåne räknar med att ca 20 000 jobb kommer att saknas i den officiella statistiken för Skåne om några år. För Malmös del **kommer** kan det komma att innebära att närmare 10 procent av de förvärvsarbetande inte kommer att räknas som sysselsatta i den officiella statistiken.

7 Några reflexioner inför nästa årtionde

Flera beslut kommer att tas under detta årtionde som kommer att påverka 2010-talets regionala statistik. Ansvarsutredningen skall lämna sin rapport under 2007 om bl.a. hur den regionala administrativa kartan bör utformas i framtiden. Om utvecklingen går åt samma håll som i Danmark kommer antalet regionala administrativa enheter att minska drastiskt, och de kan få delvis andra arbetsuppgifter än de har idag. En sådan utveckling kan innebära förändrade behov av SCB:s regionala statistik.

Under 2006 beslutade, som nämnts tidigare, riksdagen om ett lägenhetsregister. När vi fått ett sådant har SCB möjlighet att kunna redovisa registerbaserad statistik till nästan alla viktiga delar som ingår i en registerbaserad folk- och bostadsräkning. Stommen till framtida folk- och bostadsräkningar skulle då bli BEFPAK, AMPAK, INKOPAK och ett nytt statistikpaket innehållande bostadsdata.

Riksdagens beslut om ett lägenhetsregister innebär att en viktig lucka fyllts ut i den regionala statistiken. Fortfarande saknas dock riksdagsbeslut om folkbokföring på lägenhet innan vi får tillgång till en fullständig register-FoB. Regional statistik inom miljöområdet och det ekonomiska området behöver utvecklas ytterligare. Den redovisning som finns inom miljöområdet publiceras i ett tilläggsblad till Kommunfakta. Även den regionala ekonomiska statistiken behöver utvecklas vidare. Dock finns Bruttoregionprodukten (BRP) på kommun och länsnivå, regionala konjunkturprognoser och det kommande nya statistikpaketet med lönesummor. I flera av fallen är statistiken relativt gammal när den publiceras. Den här typen av statistik är i vissa sammanhang en färskvara, och tidsavståndet mellan referenstidpunkt och publicering av statistiken behöver därför förkortas avsevärt.

Hur statistikpaketen kommer att utvecklas i framtiden påverkas av den tekniska utvecklingen och av vilket beslut riksdagen kommer att ta för den framtida regionförvaltningen. En utvecklingsväg kan vara att statistikpaketen kommer att integreras med varandra i större utsträckning än vad som är vanligt idag. OSDB kommer kanske på sikt att vara den centrala statistikdatabasen för uppdragsfinansierad regional statistik. En annan utvecklingsväg är att rAps-systemet utvecklas och förenklas så att tekniken kan användas av fler intressenter.

En strategisk fråga för SCB är vilken roll verket ska spela i utvecklingen av den regionala statistiken. Under tidigare årtionden har det funnits en viss närhet i relationerna mellan SCB och olika regionala företrädare, både på kommunal och statlig sida, framför allt det Regionalstatistiska kansliet. En annan faktor som knöt SCB samman med den regionala och kommunala nivån var samarbetet kring folk- och bostadsräkningarna. Alla kommuner upprättade FoB-kontor. Dessa besvarade allmänhetens frågor om räkningen. De lokala FoB-kontoren samlade in och gjorde en första granskning av materialet, och kommunerna fick senare tillgång till resultaten. Även länsstyrelserna hade en viss samordnande roll. I samband med folk-

och bostadsräkningarna hade SCB två olika utbildningsinsatser för kommunpersonal. Den första i samband med räkningens genomförande och den andra i samband med att resultaten från räkningen skulle presenteras. Efter FoB 90 har SCB:s breda direktkontakter med kommuner och länsstyrelser upphört och de har inte ersatts med andra typer av insatser. En modell som skulle kunna förbättra SCB:s närvaro i regionerna är ett nära samarbete med regionerna om regionala konferenser. Modell för ett sådant samarbete skulle SCB:s regionala dagar i Göteborg vara. De genomfördes 2004, som ett samarbetsprojekt mellan SCB och Västra Götalandsregionen.

För att statistiken ska få en rimlig chans att utvecklas måste det finnas personer inom SCB vilka både behärskar grundläggande ämnesfrågor och har kunskap om regionala frågor. Ett fördjupat samarbete med vissa strategiska kunder leder till att statistiken blir mer relevant för användarna. Ett exempel på hur ett sådant samarbete kan utformas är de allianser och samverkansgrupper som etablerats mellan enheten för Företags- och registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (NA/FRS) och regionala aktörer som NUTEK och AMS, utvärderande enheter som ITPS och IFAU samt företrädare för kommuner och länsstyrelser. De yrkesföreningar som finns i inom olika verksamhetsområden kan utgöra värdefulla samarbetspartners med SCB. Föreningen för kommunal statistik och planering (KSP) är ett sådant exempel.

Det återstår en del innan 1970-talets dröm om den regionala statistikens utformning blir verklighet. Men var tid har sina frågor och det är dessa som kommer att forma framtidens regionala statistik.

ISSN 1653-9788
ISBN 91-618-1342-7
ISBN 978-91-618-1342-1

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

Statistical publications can be ordered from Statistics Sweden, Publication Services, SE-701 89 ÖREBRO, Sweden (phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44, e-mail: publ@scb.se). If you do not find the data you need in the publications, please contact Statistics Sweden, Library and Information, Box 24300, SE-104 51 STOCKHOLM, Sweden (e-mail: information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99).